

TÜRKİYE TRAVMATİK STRES KONGRESİ

7-9 Aralık 2018
İstanbul

“Toplum Ruh Sağlığı
Boyutuyla Savaş, Göç ve
Mültecilik”

BİLDİRİ KİTABI

İstanbul
Bilgi Üniversitesi

LAUREATE INTERNATIONAL UNIVERSITIES

KURULLAR

Işık Karakaya
(İstanbul Bilgi Üniversitesi)

Zeynep Şimşek
(İstanbul Bilgi Üniversitesi)

Önder Kavakçı
(İstanbul Kültür Üniversitesi)

Özlem Kararımak
(Bahçeşehir Üniversitesi)

Yeşim Ünal
(İstanbul Bilgi Üniversitesi)

Ersin Uygı
(Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi)

Alişan Burak Yaşar
(Marmara Üniversitesi)

DANIŞMA KURULU

A. Tamer Aker
Akfer Karaoğlan Kahiloğulları
Ayşen Coşkun
Bedirhan Üstün
Cumhur Amasyalı
David Alexander
Ebru Şalcıoğlu
Ebru Toksoy
Ejder Yıldırım
Elif Göçek
Esra Alataş
Emre Konuk
Fatmagül Ertuğrul
Feyza Çelik
Fuad Almossa
Hande Karakılıç Üçer
Ilgın Gökler Danışman

İtir Erhart
Kültegin Ögel
Emin Önder
Meriç Ramazan
Mustafa Sercan
Oğuz Karamustafalıoğlu
Pınar Uyan Semerci
Serhat Nasıroğlu
Sevda Bıkmaz
Sıdıka Tekeli
Susan Klein
Şahika Şişmanlar
Tunç Alkın
Tuba Akyüz
Ufuk Sezgin
Volkan Topçuoğlu
Zeynep Ceren Acartürk

DAVET

Travma ve afet çalışanları olarak çok yorucu günlerden geçtiğimiz bu zamanda bir araya gelmek, güçlerimizi ve güçlüklerimizi paylaşmak, bilgi ve deneyimlerimizi aktarabilmek amacıyla yola çıktığımız Türkiye Travmatik Stres Kongresi'ne sizleri davet ediyoruz.

Türkiye Travmatik Stres Kongresi günümüzün en önemli sorunlarından biri olan “Toplum Ruh Sağlığı Boyutuyla Savaş, Göç ve Mültecilik” ana temasıyla 7-9 Aralık 2018 tarihinde İstanbul'da gerçekleşecektir.

Savaş, göç ve mültecilik sorununun her boyutuyla tartışılacağı kongremizde sizlerle birlikte olabilmeyi diliyoruz.

Saygılarımızla.

Kongre Düzenleme Kurulu adına

Prof. Dr. Işık Karakaya

Kongre Başkanı

Sekretarya

Ece Önder

Dilşen Özden

Kübra Kara

Travma ve Afet Ruh Sağlığı Çalışmaları Derneği

E-Posta: turkiyetravmatikstreskongresi@gmail.com

Organizasyon Sekretaryası

Pin Kongre Organizasyon

Koç Kuleleri

Söğütözü Mah. Söğütözü Cad. A Blok 2A/7

Çankaya- Ankara

Telefon: +90 312 970 19 52

Faks: +90 312 850 220 04 51

E-Posta: travma@pinkongre.com

İÇİNDEKİLER

P01	DEPREM VE YANGIN DENEYİMLEMİŞ KİŞİLERDE ACİL DURUM BİLGİSİ, OLAY ÜZERİNDEKİ KONTROL ALGISI, ALGILANAN TEHDİT, BEDENSEL BELİRTİLER VE PERİ-TRAVMATİK SIKINTININ TRAVMATİK STRES BELİRTİLERİ İLE İLİŞKİSİ.....	7
P02	ÇOCUK VE ERGEN PSİKİYATRİSİNDE TRAVMA POLİKLİNİĞİ DENEYİMİ.....	8
P04	SURİYELİ BİR ERGEN, SAÇ KOPARMA OLGUSU.....	9
P05	SURİYE'DEN GÖÇ EDEN TEDAVİDE ZORLUKLAR YAŞANAN ŞİZOAFFEKTİF BOZUKLUK OLGUSU.....	10
P06	SURİYE'DEN GÖÇ EDEN SIK YATIŞLARI OLAN BİPOLAR BOZUKLUK OLGUSU.....	11
P09	SURİYE'DEN GÖÇ EDEN ŞİZOFRENİ OLGUSU: GÖÇ-ŞİZOFRENİ İLİŞKİSİ.....	12
P10	TRAVMA TERAPİLERİNDE ÖYKÜSEL YAKLAŞIMLAR: DÜNÜ, BUGÜNÜ VE YARINI.....	14
P12	TÜRKİYE'DE YAŞAYAN SURİYELİ MÜLTECİLERE PSİKOSOSYAL DESTEK SUNAN ÇALIŞANLARIN YAŞAM KALİTESİ DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ.....	15
P13	SURİYELİ SİĞİNMACILARDA KÜLTÜRLENME STRATEJİLERİNİN KENT MEMNUNİYETİ VE DEMOGRAFİK YAPI AÇISINDAN İNCELENMESİ.....	17
P14	BİR İNSAN ÖLECEĞİNİ BİLEREK NASIL YAŞAR Kİ? ÇOKLU TRAVMASI OLAN BİR OLGUNUN EMDR İLE TEDAVİSİ.....	19
P15	DOĞUM TRAVMASI OLAN OLGUNUN EMDR İLE TEDAVİSİ.....	21
P16	ÇOCUKLARDA TRAVMA SONRASI STRESİN SOSYAL ANKSİYETE DÜZEYİNE ETKİSİNDE, UMUDUN MEDYATÖR ROLÜ.....	23
P17	BİR OLGU DEĞERLENDİRMESİ: SURİYELİ SİĞİNMACI ÇOCUK İŞÇİLER.....	25
P18	ACİL SAĞLIK HİZMETLERİNDE GÖREV YAPAN SAĞLIK ÇALIŞANLARININ ŞİDDETE UĞRAMA SIKLIKLARI VE BAŞ ETME*.....	26
P19	112 KOMUTA KONTROL ÇALIŞANLARINDA STRES, BAŞ ETME VE FARKINDALIK ÜZERİNE BİR ÖN ÇALIŞMA ÖRNEĞİ.....	27
P20	AİLE HEKİMLERİNDE İKİNCİL TRAVMATİK STRES.....	28
P21	THE PREVALENCE OF POST-TRAUMATIC GROWTH (PTG) AMONG SYRIAN REFUGEES RESIDING IN İSTANBUL.....	29
P22	TRAVMA SONRASI STRES BOZUKLUĞU SEMPTOMLARI GÖSTEREN FİZİKSEL ENGELLİ SURİYELİ BİREYLERİN SAVAŞ VE GÖÇ KAYNAKLI KOMORBİD SEMPTOMLARININ GÖZLEMLENMESİ.....	36

P24	SURİYELİ SİĞINMACI ÇOCUKLARLA YÜRÜTÜLEN PSİKOSOSYAL DESTEK PROGRAMININ ETKİNLİĞİ.....	37
P25	GÖÇMENLERE KARŞI TUTUMUN İNCELENMESİ.....	42
P27	KIZILAY BAĞCILAR TOPLUM MERKEZİ SURİYELİ GÖÇMEN AİLELERLE ANNE – ÇOCUK GRUBU ÇALIŞMASI.....	43
P28	MÜLTECİLER DERNEĞİ'NE BAŞVURAN SURİYELİ SİĞINMACILARDA GÖRÜLEN RUHSAL SEMPTOMLAR VE SIKLIKLARI.....	45
P30	SAVAŞ NEDENİYLE TÜRKİYE'YE GÖÇ EDEREK İNSANİ YARDIM KURULUŞUNDA ÇALIŞAN SURİYELİLERDE TRAVMA SONRASI STRES BOZUKLUĞU VE İLİŞKİLİ ETMENLER.....	46
P31	OKUL PSİKOLOJİK DANIŞMANLARININ TRAVMAYA MÜDAHALE YETERLİKLERİ İLE EMPATİ-SEMPATİ VE ÖZYETERLİK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ.....	47

P01

DEPREM VE YANGIN DENEYİMLEMİŞ KİŞİLERDE ACİL DURUM BİLGİSİ, OLAY ÜZERİNDEKİ KONTROL ALGISI, ALGILANAN TEHDİT, BEDENSEL BELİRTİLER VE PERİ-TRAVMATİK SIKINTININ TRAVMATİK STRES BELİRTİLERİ İLE İLİŞKİSİ

Sinem Cankardaş¹

Zeynep Sofuoğlu

¹İstanbul Arel Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, İstanbul

²İzmir Demokrasi Üniversitesi, Halk Sağlığı A.B.D., İzmir

Giriş ve Amaç: Bu çalışmada deprem ve yangın deneyimleyenlerde olay öncesi sahip olunan acil durum bilgisi, olay üzerindeki kontrol algısı, algılanan tehdit ve olay sırasında deneyimlenen bedensel belirtiler ile duygusal sıkıntının travmatik stres belirtileri ile ilişkisini incelemek amaçlanmıştır.

Yöntem: Araştırmada ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Deprem ve yangın deneyimlemiş, araştırmaya katılmayı kabul eden 38'i deprem deneyimlemiş olmak üzere toplam 164 kişiden elde edilen veriler analizlerde kullanılmıştır. Olayların etkisi ölçüğü travmatik stres belirti düzeyini belirlemede kullanılırken, olay öncesi ve sonrası faktörler ile ilgili bilgi Behaviour Security Culture adlı AB projesi için geliştirilmiş soru formu kullanılarak toplanmıştır.

Bulgular: Elde edilen bulgular, deprem deneyimleyen kişilerin yangın deneyimleyen kişilere göre olay sırasında daha fazla hayati tehdit algıladıkları ve olay üzerindeki kontrol algılarının daha düşük düzeyde olduğunu göstermiştir. Olay sırasında algılanan tehdit, bedensel belirtiler ve kontrol algısının olay sonrası ortaya çıkan travmatik stres belirtilerini yordayan değişkenler olduğu görülmüştür.

Sonuç: Acil durumda yapılacaklar ile ilgili toplumun bilgilendirilmesinin, olay anında kişilerin kontrol algısını artırarak ruh sağlığı üzerinde koruyucu bir etkisi olabileceği düşünülmüştür. Olay sırasında duruma ilişkin bilgi işleme süreci, bedensel belirtiler ve duygusal süreçler arasındaki ilişkileri açıklamaya yönelik araştırmalar yapılması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Travma sonrası stres bozuklukları, deprem, yangın, travmatik stres

P02

ÇOCUK VE ERGEN PSİKİYATRİSİNDE TRAVMA POLİKLİNİĞİ DENEYİMİ

Hatice Ünver¹

Işık Karakaya²

¹Marmara Üniversitesi, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları AD, İstanbul

²İstanbul Bilgi Üniversitesi, Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları, İstanbul

Giriş ve Amaç: Çocuk ve ergenlerde travmalar; tolere edilemeyen, ciddi duygusal, ruhsal, bilişsel ve davranışsal bozukluklara yol açan deneyimlerdir. Travmatik yaşantılar arasında depresyon, sel gibi doğal afetler, çocuklukta yaşanan ihmal ve istismarlar, zorla kaçırılma, trafik kazaları, yaşamı tehdit eden bir hastalığın tanısının konulması gibi zorlayıcı olaylar bulunmaktadır. Bu çalışmada Kocaeli Üniversitesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları ayaktan tedavi ünitesi, acil ve adli poliklinik ile çocuk koruma biriminden travmatik yaşantıları nedeniyle yönlendirilen hastalara yönelik özelleşmiş bir travma polikliniğinden elde edilen bulguların paylaşılması amaçlanmıştır.

Yöntem: Temmuz 2015-Ocak 2016 tarihleri arasında travma polikliniğinde takip edilen 81 hastanın takip ve değerlendirme notları geriye dönük olarak incelenmiş; sosyodemografik veriler, cinsiyet, travma tipi ve tanı dağılımları analiz edilmiştir.

Bulgular: Hastaların 11'i erkek (%13.5) ve 70'i kız (%86.5) olup, ortalama yaşları 13.13±2.85'tir. 65 hastanın (%80.3) cinsel istismar nedeniyle, 16 hastanın (%19.7) da uzuv kaybı, ebeveyn kaybı, araç içi trafik kazası geçirme gibi travmatik yaşantılar sonrası başvurduğu gözlenmiştir. Kızlarda cinsel istismara maruz kalma erkekler göre anlamlı olarak yüksek bulunmuştur. ($x^2: 9.72; p<0.05$). 10 hasta (%12.3) herhangi bir ruhsal bozukluk tanısı almazken, 71 hasta travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) tanı ölçütlerini karşılamıştır. Travma sonrası stres bozukluğu tanısı alanların 7'si erkek, 64'ü kızdır. Kızlarda TSSB daha sık gözlenmiştir ($x^2: 6.78; p<0.01$). Takip süresince 4 hasta (%4.9) yataklı servise, 2 hasta (%2.4) gündüz kliniğine yönlendirilmiş; 75 hasta (%92.7) düzenli aralıklarla ayaktan takip ve tedavi edilmiştir. Travma polikliniğinde hastalara bilişsel davranışçı terapi ve farmakoterapi uygulanmış, aile görüşmeleri yapılmıştır.

Sonuç: Günümüzde çocuk ve ergenlerin travmatik yaşantılara maruz kalma riski artmakta olup, çalışmamızda bu alana yönelik takip ve tedavi yapan ayrı bir poliklinik düzenlemesinin önemi vurgulanmak istenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, ergen, cinsel istismar, travma polikliniği

SURİYELİ BİR ERGEN, SAÇ KOPARMA OLGUSU

Burcu Yıldızl

1Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği - Kadın Sağlığı Danışma Merkezi, İstanbul

Giriş ve Amaç: Trikotillomani çoğu kişide kaygı ve sıkıntıya neden olacak şekilde gelen, yineleyici şekilde saç koparma girişimlerine sebep olan ve saç yitimi ile sonuçlanabilen bir bozukluktur (DSM-5, 2013). Kadın Sağlığı Danışma Merkezine kızı S.A'nın saç koparma şikâyeti ile başvuran anne ve kızı S.A ile yapılan görüşmelerde, SA'nın saç koparma davranışı sergilediği ve bu durumdan dolayı yoğun sıkıntı yaşadığı değerlendirilmiştir. Seanslara devam etmeyi reddeden S.A'yı anne aracılığı ile güçlendirmek amaçlanmıştır.

Yöntem: S.A'yı anne aracılığı ile güçlendirmek için, ev ödevleri ve saç koparma davranışının ev ödevleri ile ilişkisini anlatan psikoeğitimsel içeriğin olduğu yazılı ve görsel yapıda bir materyal hazırlanmıştır. Oluşturulan materyal türkçe ve arapça olarak hazırlanmıştır. Ev ödevlerinin içeriği konusunda ise süpervizyon desteği alınmıştır. Anne, kızı S.A'nın gelişimsel dönemi ve trikotillomani hakkında bilgilendirilmiş ve S.A için hazırlanan ödevde uyumlu hale getirmek için psikoeğitim verilmiştir.

Bulgular: Dört ayın ardından merkeze gelip randevu talep eden S.A, yapılan geriye dönük görüşmelerde verilen ödevlerin saç koparma davranışını azaltmada büyük ölçüde etki gösterdiğini ifade etmiştir.

Sonuç: Bu vaka örneğinde, ebeveyni güçlendirmek için yapılan psikoeğitimin etkisi bir kez daha görülmüştür. Profesyonel psikolojik desteği reddeden ergenler için ebeveyn çocuk ilişkisini güçlendirmek ve ebeveyn yolu ile ergene ulaşmak bu çalışmada başarılı olmuştur. Anlatılan vaka örneği, profesyonel psikolojik desteği reddeden ergenleri ebeveyn yolu ile desteklemek için standardize edilmiş çalışmaların üretilmesinin sahada çalışan ruh sağlığı profesyonelleri için destekleyici olabileceğini düşündürmektedir.

Anahtar Kelimeler: Ergen, trikotillomani, psikoeğitim

P05

SURİYE'DEN GÖÇ EDEN TEDAVİDE ZORLUKLAR YAŞANAN ŞİZOAFFEKTİF BOZUKLUK OLGUSU

Büşra Güney¹

Özge Şahmelikoğlu Onur¹

Pelin Özkara Menekşeoğlu¹

Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, 3. Psikiyatri Kliniği, İstanbul¹

Amaç: Literatürde savaş mağdurlarının ülkelerinden göçüp mülteci olmalarının ekonomik, sosyal ve psikolojik sorunlara yol açtığını gösteren çalışmalar vardır [1]. 2015 yılında Dünya Ruh Sağlığı Federasyonu tarafından yapılan deklerasyonda; mültecilerin, ülke içinde yerinden edilenlerin ya da çatışmadan etkilenen diğer grupların ruh sağlığının etkilenebileceği ve mültecilerin ruh sağlığını korumak için çalışmalar gerektiği literatürlerde bildirilmiştir. [2] Bu sunumda Suriye savaşından kaçıp ülkemizde yaşayan, prognozu kötü olan Şizoaffektif bozukluk olgusu özetinde göç ve psikiyatrik sonuçları anlatılacaktır.

Olgu: 50 yaşında, evli, 4 çocuklu, ortaokul mezunu kadın hasta 5 yıl önce Suriye'den savaş nedeniyle Türkiye'ye göç etmiş. Acil servise yaklaşık 1 aydır devam eden uykusuzluk, saldırganlık, kendi kendine konuşma yakınmalarıyla getirilen hasta, tercüman eşliğinde görüşülerek hospitalize edildi. 20 yıldır Şizoaffektif bozukluk tanısıyla takip edilen hastanın 5 yıldır düzenli ilaç kullanımı ve poliklinik takibi yoktu. Psikiyatrik muayenesinde bilinç açık, oryante ve koopereydi, konuşma hız ve miktarı fazlaydı, psikomotor aktivitesi artmıştı. Affekti sıkıntılıydı, duygudurumu disforikti. Düşünce içeriğinde mistik içerikli hezeyanları mevcuttu. Çağrışımları hızlanmıştı. İlgörü yoktu. DSM 5'e göre manik hecme tanısı ile haloperidol 20mg/gün, biperiden 10mg/gün, valproik asit 1000mg/gün, klorpromazin 800mg/gün tedavisi önerilmesine karşın kliniğinde düzelme olmayınca EKT tedavisi planlanan hastanın ailesi onam vermediği için yapılamadı. Yaklaşık 2 ayda şikayetleri gerileyen hasta mevcut tedavisiyle taburcu edildi.

Tartışma: Göç edilen çevredeki dil engeli, uyum güçlükleri psikososyal problemleri psikiyatrik hizmetlerde zorluklara neden olmaktadır [3]. Olgumuzda psikiyatri kliniğine başvuru belirtilerin ortaya çıkmasından ancak 1 ay sonra mümkün olabilmiştir ve Ekt'nin faydalarının anlatılmasına rağmen dil engeli nedeniyle aileden onam alınamamıştır ve yatış süresini uzatmıştır.

Sonuç: Göç psikiyatrik hastalıkların seyrini olgumuzda olduğu gibi olumsuz etkilemektedir.

Anahtar Kelimeler: Şizoaffektif bozukluk, göç ve mülteci sorunları

P06

SURİYE'DEN GÖÇ EDEN SIK YATIŞLARI OLAN BİPOLAR BOZUKLUK OLGUSU

Pelin Özkara Menekşeoğlu¹,

Özge Şahmelikoğlu Onur¹,

Büşra Güney¹,

Suat Yalçın¹

Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, İstanbul¹

Giriş: Literatürde savaş mağdurlarının ülkelerinden göçüp başka ülkelerde mülteci olarak yaşamalarının ekonomik, sosyal ve psikolojik sorunlara yol açtığını gösteren çalışmalar vardır. Bu sunumda Suriye savaşından kaçıp ülkemizde yaşayan, sosyal zorlukları, sık yatışları olan Bipolar Bozukluk (BPB) olgusu özelinde göç ve psikiyatrik sonuçları ele alınacaktır.

Olgu: 35 yaşında, evli, 2 çocuklu, lise mezunu kadın hasta 3 yıl önce Suriye'den Türkiye'ye göç etmiş, 1 aydır kadın sığınma evine kalıyor. Acil servise kurum yetkililerince uykusuzluk, saldırganlık, tuhaf konuşmalar yakınmalarıyla getirilen hasta, tercüman eşliğinde görüşülerek hospitalize edildi. 8 yıldır BPB tanısıyla takip edilen hastanın en son 6 ay önce olmak üzere son 3 yılda 9 kere psikiyatrik hospitalizasyonu mevcut olup, düzenli ilaç kullanımı, poliklinik takibi yoktu. Psikiyatrik muayenesinde bilinç açık, oryante, koopereydi, konuşma hızı, miktarı fazlaydı, psikomotor aktivitesi artmıştı. Affektif sıkıntılıydı, duygudurumu disforikti. Düşünce içeriğinde psikososyal stresörlere ait temalar, eşine yönelik perseküsyon hezeyanları mevcuttu. Çağrışımları hızlanmıştı. İlgörü yoktu. DSM 5'e göre BPB manik hecme tanısıyla haloperidol 20mg/gün, biperiden 10mg/gün, lityum 900mg/gün, ketiyapin 300mg/gün tedavisi başlanan; şikayetleri 2 haftada gerileyen hasta, mevcut tedavisiyle kurum yetkililerine teslimen taburcu edildi.

Tartışma:Göç edilen toplumsal çevredeki farklı yaşam biçimi, yeni kültüre uyum problemleri, dil engeli, sosyal desteğin azlığı, maddi sorunlar, uyum güçlükleri psikososyal problemleri öne çıkarmaktadır. Göçmenlerin yaşadıkları sosyoekonomik zorluklar psikiyatrik hizmetlerde zorluklara neden olmaktadır. Olgumuzda sık hospitalizasyonun olması ve hastanın ilaçlarını düzenli kullanmaması dikkat çekici olup, sosyoekonomik zorluklarıyla ilişkili olabilir.

Sonuç: Göç BPB'nin seyrini olgumuzda olduğu gibi olumsuz yönde etkilemektedir.

Anahtar Kelimeler: Bipolar bozukluk, göç, mültecilik,

SURİYE'DEN GÖÇ EDEN ŞİZOFRENİ OLGUSU: GÖÇ-ŞİZOFRENİ İLİŞKİSİ

¹Suat Yalçın,

¹Büşra Güney,

¹Pelin Özkara Menekşeoğlu,

¹Özge Şahmelikoğlu Onur

Bakırköy Prof. Dr. Mazhar Osman Ruh ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Erişkin Psikiyatri kliniği

Giriş: Literatürde, göçün yeni kültüre uyum sağlama ve bağlanma boyutlarına da bağlı olarak şizofreni ve diğer ruh sağlığı hastalıklarına yakalanma açısından risk faktörü olabileceği bildirilmiştir(1). Ülkemizde sınırlı sayıda araştırmacı mültecilerdeki ruhsal iyilik halini ve olası ruhsal bozuklukları incelemiştir. Bu sunumda Suriye'den göçen Şizofreni tanısıyla takip edilen bir olgu bağlamında göç-psikoz ilişkisi ele alınacaktır.

Olgu: 36 yaşında, kadın, ilkokul mezunu, altı yıl önce Türkiye'ye Suriye'den göç etmiş, bir yıl evli kalmış, altı ay önce boşanmış. İstanbul'da ailesiyle yaşıyor. Türkçe bilmiyor. Türkçe bilen kardeşiyle yapılan görüşmede hastanın 1 aydır evden çıkmama, televizyonla kendi kendine konuşma, uykusuzluk, ailesine karşı saldırgan tutumlar ve uykusuzluk şikayetleri olduğu, psikoaktif madde kullanmadığı, ailesinde psikiyatrik hastalık öyküsü olmadığı, 1 sene önce benzer şikayetlerle başvurduğunda atipik psikoz tanısıyla risperidon 2 mg/gün, ketiapin 50 m/gün önerildiği, ancak altı aydır ilaç kullanmadığı öğrenildi. Homisid riski nedeniyle hospitalize edilen hastayla tercüman eşliğinde yapılan psikiyatrik muayenede, bilinç açık, oryantasyon kısıtlı, dil problemi sebebiyle kısmi koopere, göz teması kısıtlı, disimulatif tutumda, öz bakımı azalmış, çevresel cevaplar veriyor, duygulanım sığ, psikomotor aktivasyon azalmış, reaksiyon zamanı uzamış, perseküsyon hezeyanları mevcut, iç görü yoktu. DSM'5 e göre Şizofreni düşünülerek haloperidol 10 mg/gün, biperiden 5 mg/gün, ketiapin 25 mg/gün tedavisi başlanan hastanın şikayetleri 1 ayda geriledi. Homisid, suisid fikri olmayan hasta mevcut tedavisiyle taburcu edildi.

Tartışma: Olgumuzda göç sonrası psikotik semptomların ortaya çıkması, göçün psikoza yatkınlığı arttırdığı düşüncesini desteklemektedir. Mültecilerin sağlık hizmetlerine dil problemi vs. gibi etkenlerle ulaşmakta zorlandıkları bildirilmiştir (2). Olgumuzda psikiyatrik takibin düzensiz olması dikkat

çekicidir. Bu bağlamda Suriye'den kaçarak ülkemize gelen mültecilerin ruh sağlığının korunmasına yönelik tedbirlerin alınması önemlidir.

1. Bhugra Dinesh, (2004), "Migration and Mental Health", Review Article, Acta Psychiatr Scand., 109:243-258
2. Ceylan, V., Algan, C., Yalçın, M., Yalçın, E., Akın, E., Köse, S. (2017). An Investigation of Syrian Refugees and Asylum Seekers in Terms of Various Psychological Factors: Batman Sample. International Journal of Social Sciences and Education Research, 3(2), 595-606

Anahtar Kelimeler: Göç ve Şizofreni, Şizofreni, Psikoz, Mülteci, Epidemiyoloji

TRAVMA TERAPİLERİNDE ÖYKÜSEL YAKLAŞIMLAR: DÜNÜ, BUGÜNÜ VE YARINI

Gözde İkizer¹

¹TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, Ankara

Giriş ve Amaç: Günümüzde toplumlarda travmatik olay yaşama sıklığının oldukça yüksek olduğu ve bunun bir sonucu olarak, travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) gibi çeşitli bozuklukların görülme olasılığının arttığı bilinmektedir. Travmatik olay deneyimi olan gruplarla işbirliği içinde ve güvenli şekilde nasıl çalışmalar yapılacağı alanyazında halen tartışılmaktadır.

Yöntem: Bu derlemede, savaş ya da göç deneyimleri olan gruplar da dahil olmak üzere, travmatik olaylara maruz kalanlar ile kullanılabilir öyküsel yaklaşımlar üzerinde durulmaktadır.

Bulgular: Travma sonrası strese yönelik müdahaleler arasında bilişsel yaklaşımlar ile maruz bırakma yaklaşımları oldukça sık kullanılmaktadır. Bununla birlikte, öyküsel terapi yaklaşımları da ruh sağlığı uzmanları arasında daha bilindik hale gelmeye başlamıştır. Öyküsel yaklaşımlar, travmatik olayın içine entegre edildiği tutarlı bir otobiyografinin yapılandırılmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Bu yaklaşımların kapsamında bilişsel-davranışçı bileşenler bulunmakla birlikte, temel odak maruz kalanların parçalara ayrılmış travmatik anıların bütüncül ve tutarlı bir öyküye dönüşmesi üzerindedir. Alanyazında çocuklar ve yaşlılar gibi çeşitli gruplarda kullanılan farklı yöntemlerin olduğu görülmektedir.

Sonuç: Bu yaklaşımların psikoeğitim ve danışmanlık yaklaşımlarına kıyasla daha üstün olduğu; bilişsel yaklaşımlar gibi diğer terapi yaklaşımlarının kullanıldığı durumlarda da öyküsel bileşenlerin sürece dahil edilmesinin yararlı olduğu belirtilmektedir. Ayrıca, bunların travma sonrası gelişim gibi olumlu psikolojik dönüşümlerin ortaya çıkmasını kolaylaştırdığı düşünülmektedir. Özellikle, araştırmalarda etkili olduğu ortaya konmuş kısa süreli öyküsel müdahalelerin TSSB ve diğer bozuklukların önlenmesine ve tedavi edilmesine yönelik çabalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: travma, travma sonrası stres, öyküsel yaklaşım, terapi, TSSB

P12

TÜRKİYE’DE YAŞAYAN SURİYELİ MÜLTECİLERE PSİKOSOSYAL DESTEK SUNAN ÇALIŞANLARIN YAŞAM KALİTESİ DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİ

Yeşim Ünal¹

Kübra Kara²

Ayşe Calayır²

Ece Önder²

Ersin Uygun^{1,3}

¹ İstanbul Bilgi Üniversitesi Travma ve Afet Çalışmaları Uygulamalı Ruh Sağlığı Birimi

² İstanbul Bilgi Üniversitesi, Travma ve Afet Çalışmaları Uygulamalı Ruh Sağlığı Yüksek Lisans Programı

³ Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi, Mülteci Yan Dal Polikliniği

Giriş ve Amaç: İnsani yardım çalışanları hayatları boyunca doğrudan ya da dolaylı olarak birçok travmatik olaya maruz kalmakta ve travmaya maruz kalmış kişilerle karşılaşmakta, bu durumdan etkilenilmekte ve bu da tükenmişlik, mesleki tatmin, eş duyum yorgunluğuna neden olabilmektedir (Craig, 2010).

Bu çalışmada İstanbul, Ankara, İzmir, Hatay, Şanlıurfa illerinde Suriyeli mültecilere psikososyal destek sunan 42 insani yardım çalışanının (psikolog, sosyal çalışmacı, doktor, koordinatör vb.) maruz kaldıkları travmatik yaşam olayları sıklığı ve iş yaşam kalitelerinin düzeyleri incelenmiştir.

Yöntem: Kişilere sosyodemografik bilgi formu, travmatik olay yaşantısı anketi ve Beth Hudnall Stamm (2005) tarafından geliştirilen ve Yeşil ve ark. (2010) tarafından kültürümüze uyarlanan Çalışanlar İçin Yaşam Kalitesi Ölçeği (PRoQOL) uygulanmıştır.

Bulgular ve Sonuç: Katılımcıların tamamının hayatlarında en az bir kere travmatik bir yaşam olayına maruz kaldığı görülmüştür. En sık karşılaşılan yaralanmalı ve ölümlü trafik kazasına karışmak ve/veya tanık olmaktır (%100). Çalışanlar İçin Yaşam Kalitesi Ölçeği’ne verilen yanıtların sıklıkları incelendiğinde insani yardım çalışanlarının büyük oranda insanlara yardım edebiliyor olmaktan memnun oldukları (%90,5), işlerini sevdikleri (%95,2), bu işi seçtikleri için mutlu oldukları (%90,5),

onları ayakta tutan inançları olduđu (%83,3) ve Őefkatli biri olduklarını dűŕűndűkleri (%73,8) bulgulanmıŕtır.

Anahtar Kelimeler: travmatik olay, psikososyal destek, ikincil travmatizasyon, műlteci ruh sađlıđı

P13

SURİYELİ SİĞINMACILARDA KÜLTÜRLENME STRATEJİLERİNİN KENT MEMNUNİYETİ VE DEMOGRAFİK YAPI AÇISINDAN İNCELENMESİ

Nihan Yılmaz¹

Mine Batu¹

Meral Gezici Yalçın²

Ömer Kan¹

¹Welthungerhilfe, Mardin

²Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Psikoloji Bölümü, Bolu

Giriş ve Amaç: Suriyeli sığınmacıların kültürleşme stratejilerini demografik değişkenler ve kent memnuniyeti çerçevesinde incelemektir.

Yöntem: Araştırmanın verileri Mardin'in Artuklu ve Kızıltepe ilçelerinden toplanmıştır. Katılımcılar; 17-80 yaş aralığında olan 889 Suriyeli sığınmacıdan oluşmaktadır. Katılımcıların yaş ortalaması 36.59'dur (SS=12.51) ve %64'ü (569 kişi) kadınlardan oluşmuştur; çalışmaya 320 (%36) erkek katılmıştır. Anadil açısından örneklemin %61.3'ü (545 kişi) Kürtçe, %38.7'si (344 kişi) Arapça konuştuğunu belirtmiştir.

Tüm katılımcılar araştırmaya gönüllülük esasına göre katılım sağlamışlardır. Veri toplama araçları olarak ; Kent Memnuniyeti Ölçeği, Demografik Bilgi Formu ve Kültürleşme Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Veri toplama araçları Türkçe olarak oluşturulduktan sonra Arapçaya ve Kürtçeye çevrilerek bu iki dilde anket formları hazırlanmıştır. Toplam 20 anketör görev almıştır. Takımlar oluşturulurken anketörlerin Kürtçe, Arapça ve Türkçeyi konuşma kriterleri göz önünde bulundurulmuştur.

Bulgular: Katılımcıların 16 farklı alanda (bayram kutlamaları, dinlenen müzik, takip edilen gazeteler, yakın dostların kim olduğu, benimsenen değerler vb.) üç farklı stratejiden hangisini benimsediğini ölçmek amacıyla geliştirilen ölçeğin faktör analizi gerçekleştirilmiştir.

Üç kültürleşme stratejisi için “buralılar gibi”, “ailemden/hemşerilerimden gördüklerim gibi” ve “kendime özgü” seçenekleri üzerinden ölçüm alınmıştır. Sonuçlara göre sadece kent yaşamından memnuniyet sığınmacıların aile/hemşehri kültürünü sürdürme isteğini anlamlı bir şekilde yordamıştır ($\beta=.29$, $t(860)=8.99$, $p=.000$). Yerli kültür için yapılan regresyon analizinde eğitim düzeyi, cinsiyet, ilçe,

etnik köken, cinsiyet, anadil, kent memnuniyet düzeyi yordayıcı değişkenler olarak analiz edilmiştir. Sonuçlara göre, etnik köken ($\beta=-.17$, $t(860)=-2.62$, $p=.009$), anadil ($\beta=.28$, $t(860)=4.47$, $p=.000$) ve kent yaşamından memnuniyet ($\beta=.30$, $t(860)=9.40$, $p=.000$) sığınmacıların yerli kültürü sürdürme isteğini anlamlı bir şekilde yordamıştır.

Sonuç: Sığınmacıların kente olan memnuniyetleri hem yerli kültürünü hem de kendi kültürlerini sürdürmede direkt ve dolaylı olarak etkileyen bir değişken olmuştur.

Anahtar Kelimeler: kültürlenme,kent memnuniyeti,göç

P14

BİR İNSAN ÖLECEĞİNİ BİLEREK NASIL YAŞAR KI? ÇOKLU TRAVMASI OLAN BİR OLGUNUN EMDR İLE TEDAVİSİ

Ayşe Calayır¹

Ersin Uygun^{1 2}

¹ İstanbul Bilgi Üniversitesi, Travma ve Afet Çalışmaları Uygulamalı Ruh Sağlığı Yüksek Lisans Programı

² Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi, Mülteci Yan Dal Polikliniği

Giriş: Travmatik olaylar toplumumuzda sık olarak meydana gelmektedir ve bu olaylardan sonra ruhsal bozukluk geliştirme riski artmaktadır. Bu bozuklukların tedavisinde, kanıta dayalı çeşitli psikolojik müdahale teknikleri vardır ve EMDR bu müdahalelerden biridir. Bu olguda peş peşe çeşitli travmatik olaylar yaşayan ve ardından ruhsal belirtilerle başvuran bir kişinin EMDR ile tedavisi aktarılacaktır.

Olgu: 27 yaşında kadın danışan, bekar, üniversite mezunu, çalışmıyor, Annesi ve babası ile yaşıyor. Tarafımıza zil çaldığında tedirgin olma, her sabah saat 5'te isteği dışında panik ile uyanma, bir daha uyuyamama, yutkunma güçlüğü gibi belirtilerle başvurmuştur.

Şikayetleri bir soruşturma nedeni ile evden sabaha karşı apar topar alınması sonrasında başlamıştır. Bir süre nezarethanede kaldıktan sonra tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılmış. Bu olayı takiben yakın hissettiği eniştesi beklenmedik şekilde kalp krizi nedeniyle vefat etmiş. Bundan kısa süre sonra babası da kalp krizi geçirmiş ve müdahale ile kurtarılmıştır. Kişi babasına hastanede yapılan müdahaleye tanık olmuştur.

Kişinin aile öyküsünde özellik yoktu.

Tartışma: Kişi, gözaltına alınma süreci ile ilgili 3 travmatik anı belirledi ve bu anılar ile çalışıldı. Bu anıların ikisinde SUD değeri 1e düşerken diğerinin SUD değeri 3 ün altına düşmedi. Ölüm teması ile ilişkili olarak da 3 anı belirleyen danışanın bu anıları üzerine çalışıldı. Terapi sürecinde cerrahi operasyon geçiren danışana ayrıca bu operasyon için kaynak yerleştirme uygulandı. Toplamda ortalama 90 dakika süren 9 seans yapıldı ve terapi sonunda Olayların Etkisi Ölçeği, Beck Depresyon ve Anksiyete Ölçeği, Travma Sonrası Belirtiler Ölçeği puanlarında anlamlı düşüş oldu. İyilik hali müdahaleden 1 ay sonra devam etmekteydi.

Sonuç: EMDR, çoklu travması olan bireylerde etkin bir müdahale yöntemidir.

Anahtar Kelimeler: EMDR, travmatik olay, çoklu travma

DOĞUM TRAVMASI OLAN OLGUNUN EMDR İLE TEDAVİSİ

Ayşe Calayır¹

Ersin Uygun^{1 2}

¹ İstanbul Bilgi Üniversitesi, Travma ve Afet Çalışmaları Uygulamalı Ruh Sağlığı Yüksek Lisans Programı

² Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi, Mülteci Yan Dal Polikliniği

Giriş: TSSB genel olarak travmatik olaylar sonrasında gelişen ve belirgin işlevsellik kaybına neden olan bir ruhsal hastalıktır. Kişiler ameliyat ya da doğum gibi medikal nedenlerle de travmatize olabilmektedir. Yazımızda doğum esnasında travmatize olan bir danışanın EMDR ile tedavisi aktarılacaktır.

Olgu: 25 yaşında kadın danışan, evli ve 1 çocuk annesi, lise mezunu, eşi ve çocuğuyla birlikte yaşıyor, başvuru esnasında özel bir hastanede hasta yönlendirme biriminde çalışıyordu.

Tarafımıza çökkünlük, kendine güvenmeme, suçluluk duyguları, hastaneye gittiği zaman çarpıntı ve daralma hissi ile karakterize kaygı atakları yaşama, sürekli aklına doğum sahnesinin gelmesi ve bununla ilişkili kötü rüyalar görme şikayetleri ile başvurdu.

Şikayetler doğumundan sonra başlamış. Zor bir doğum olmuş. O zamandan beri çocuğuna bakmakta, ev işi yapmakta zorlanıyormuş.

9 yaşında insülin bağımlı diyabet tanısı almış. Aile ve PAM öyküsünde özellik yoktu. Ruhsal durum değerlendirmesinde depresyon ve travma sonrası stres bozukluğu ile uyumlu bulgular vardı.

Tartışma: Olguya TSSB+depresyon tanısı kondu. EMDR protokolü uygulanırken, diyabet tanısı aldığı zamanı ilk anı olarak belirledi ve bunun üzerine çalışıldı. Daha sonra doğum yaparken yaşadığı travma üzerine çalışıldı. İki anıda da negatif kognisyonu güçsüzüm ve yetersizim idi. İlk anı için SUD seviyesi 5ten 1'e, doğum esnasındaki travmatik anı için SUD 9'dan 1'e düşmüştür. Olayların Etkisi Ölçeği, Beck Depresyon Ölçeği, Beck Anksiyete Ölçeği ve Travma Sonrası Belirtiler Ölçeği puanlarında anlamlı düşüş oldu. Müdahale sonrası birinci ve üçüncü ayda kişinin iyilik hali devam etti.

Sonuç: Doğum gibi medikal girişimler esnasında kişiler travmatize olabilir ve bununla birlikte travmatik stres başta olmak üzere ruhsal hastalık geliştirebilirler. Bu bozuklukların tedavisinde EMDR etkili bir yöntemdir.

Anahtar Kelimeler: TSSB, EMDR, doğum travması

P16

ÇOCUKLARDA TRAVMA SONRASI STRESİN SOSYAL ANKSİYETE DÜZEYİNE ETKİSİNDE, UMUDUN MEDYATÖR ROLÜ

Merve Arslan¹

Recep Mınga¹

Ecenur Baydar¹

Cemre Dilan Uluyürek¹

¹İstanbul Medipol Üniversitesi, Klinik Psikoloji Tezli Yüksek Lisans Programı, İstanbul

Giriş ve Amaç: Araştırmamızda; travma sonrası stresin sosyal anksiyete düzeylerine etkisinde, umudun medyatör etkisi ortaya konmaya çalışılmıştır. Savaş sırasında ağır travma geçiren Suriyeli göçmen çocukların, Sosyal hayatta yaşadıkları zorluklardan biri de şüphesiz Sosyal Anksiyete bozuklu yaşamaları. Savaş nedeniyle oluşan travma sonrası stresin azaltılabilmesi oldukça zordur. Bu nedenle, travma sonrası stresin sosyal anksiyeteyi arttırıcı etkisini, azaltıcı ya da tamamen ortadan kaldıracı, müdahale değişkenlerinin bulunması oldukça önem arz etmektedir.

Yöntem: Araştırma da tarama yöntemi tercih edilmiştir. Tarama modelinde olayları olduğu gibi kaydetme sınıflama en başta olan özelliştir. Uygulamada Travma sonrası stres, Sosyal anksiyete ve umut ölçekleri 70 adet Suriyeli göçmen çocuğa uygulanmıştır. Verilerin analizi AMOS programında yapısal eşitlik modellemesi prosedürleri uygulanarak gerçekleştirilmiştir.

Bulgular: Tekil ilişkilerde Bağımsız değişken olan Travma Sonrası Stres değişkeni, bağımlı değişken olan Sosyal anksiyete değişkenini (SA), pozitif yönde anlamlı , (0.66) etkilerken, araya medyatör olarak alınan Umut değişkeni sayesinde bu pozitif anlamlı etki, tamamen anlamsız bir etkiye (0.66) dönmüştür .

Sonuç: Suriyeli çocuklarda savaş nedeniyle oluşan ağır travma sonrası stres, onların Sosyal yaşamlarında Sosyal Anksiyete bozukluğu geliştirmelerine neden olmaktadır. Suriyeli çocukların yaşadığı bu ağır travmanın değiştirilmesi oldukça zor, belki de imkansızdır. Ancak, Travma sonrası Stresin, Sosyal Anksiyete bozukluğun değişkenine olan yükseltici etkisini azaltacak bir değişken bulunması, Sosyal Anksiyetenin düşürülmesini sağlayabilecektir. Bu amaçla çocuklarda ölçülmeye çalışılan umut puanının, gerçektende, Travma Sonrası Stresin, Sosyal Anksiyete bozukluğuna olan etkisini tam olarak yok ettiği bu araştırma ile ortaya konmuştur. Suriyeli misafirlerimizin çocuklarında,

umut duygusunun yükseltilebildiği ölçüde, yaşadıkları Travmanın oluşturduğu, Sosyal anksiyete bozukluğunun azaltılabilmesi, hatta sonlandırılabilmesi mümkün olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Mültecilik, Travma Sonrası Stres Bozukluğu, Umut, Sosyal Anksiyete

BİR OLGU DEĞERLENDİRMESİ: SURIYELİ SIĞINMACI ÇOCUK İŞÇİLER

Gökçe Ceylan

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi

Giriş: Göç, değişen ve küreselleşen dünya düzeninde sıkça karşımıza çıkan bir sosyal olgu olup; demografik, ekonomik, siyasi, psikolojik, antropolojik ve sosyolojik içerikler tarafından belirlenen rollere sahip olması nedeni ile de çok yönlüdür. İnsan haklarının ve bu odadaki mevzuatın sembolikleşmesinin yanı sıra son dönemdeki göç sürecine bakıldığında en ağır insanî kriz halen devam eden Suriye krizi olup; sığınma temelli olan bu göç olgusunun en büyük mağdurlarının ise genel nüfusun %46.89'u olan Suriyeli sığınmacı çocuklar olduğu söylenebilir. Göç sürecinde sokağa itilen çocuklar potansiyellerini gerçekleştirilememekte; birden çok risk ile karşı karşıya kalmaktadır.

Olgu: Korunmaya bakıma gereksinim duyan bir grup olarak çocuklara yönelik özel önlemler geliştirme sorumluluğu doğmaktadır. Çocuğun çocuk olmaktan kaynaklanan haklarını karşı karşıya kalmış olduğu çalışma riski ile kullanmadığını ve çalışma hayatında daha zarar görebilir olduğu bilinmektedir. Çocukluk evresinde gelişimin devam ediyor olması nedeniyle toplumsallaşma sürecinde tepki ve savunma yapıları oluşturamayan çocuklar yine bu dönemde refakatli olup olmadığına bakılmaksızın rol modelini tanımlayamamakta ve ebeveyn rolü üstlenmektedir. Çocuk işçilik ile emek maliyetinin en aza indirilmesiyle toplumdaki işsizlik ve çocuk yoksulluğu artmaktadır.

Tartışma: Göç ile statü belirsizliği ve kimliksizlik yaşayan çocuklar temel ihtiyaçlarının karşılanmasında sorun yaşamakta; dil sorunu nedeniyle eğitimlerine devam edememektedir. Düşük ücretlerle çalıştırılan çocukların travmaya bağlı psiko-sosyal sorunları da göz ardı edilmekte ve çocukluk algısı yok sayılmaktadır.

Sonuç: Çocuklara yönelik geliştirilecek sosyal hizmet politikasında akademik bilgi üretme zorunluluğu ve önlemlere yön vermenin önemi ele alınmalı; programlı, bütüncül, etkili ve multidisipliner hizmetler üretilmelidir. Çocukları çalışma yaşamından uzak tutmak ve çocukluğunu yaşatabilmek için katılıma ve rızaya dayalı, baş etme ve uyum becerileri artırmaya odaklı programlar oluşturulmalıdır.

ACİL SAĞLIK HİZMETLERİNDE GÖREV YAPAN SAĞLIK ÇALIŞANLARININ ŞİDDETE UĞRAMA SIKLIKLARI VE BAŞ ETME*

Aslı YEŞİL¹

A. Tamer AKER²

¹Dr. Psikolog. Bursa Sağlık Müdürlüğü, Bursa

²Prof. Dr. İstanbul Bilgi Üniversitesi, İstanbul

Giriş ve Amaç: Şiddet ölüm, yaralama, ruhsal örselenmeye neden olabilecek bir yıkıcı bir davranıştır. Bu çalışmanın amacı Acil Sağlık Hizmetlerinde görev yapan sağlık çalışanlarının şiddete uğrama sıklıklarını ve baş etme becerilerini belirlemektir.

Yöntem: Bu araştırmaya Bursa ili sınırları içinde Bursa Sağlık Müdürlüğü 112 Acil Sağlık Hizmetlerinde komuta kontrol ekibi ve 31 istasyonda görev yapan toplam 374 sağlık çalışanı katılmıştır. Katılımcıların yaşları 20 ile 58 arasında değişmektedir ve yaş ortalamaları 30,93'tür. Çalışma, komuta kontrol ekibi, A tipi istasyon, B Tipi istasyon, C Tipi istasyonda görev yapan doktor, ebe, hemşire, acil tıp teknikeri (ATT), paramedik ve diğer (sürücü) sağlık çalışanlarına uygulanmıştır. Katılımcıların %49'u (n=181) kadın, %51'i (n=188) erkektir. Katılımcılara araştırmacılar tarafından hazırlanan "112 Acil Sağlık Hizmetleri Sağlık Çalışanı Soru Formu" ve Güneş ve ark. (2001) tarafından problem odaklı yaklaşım, kadercilik, çaresizlik ve kaçınma yaklaşımı olmak üzere dört faktör olarak uyarlanan formu kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılan sağlıkçıların yaklaşık %85'i (n= 313) mesleğini isteyerek seçmiştir. Katılımcıların yaklaşık %42'si (n= 155) hiçbir zaman iş ya da birim değiştirmek istemediklerini ve katılımcıların büyük bir bölümü bir yıl içinde hiçbir zaman hastalık ya da mazeret izni almadıklarını belirtmişlerdir. Sağlık çalışanlarının %2,2'si (n=8) hasta ve hasta yakınları tarafından haftada 1-2 kez fiziksel şiddet görürken, %17,3'ü (n= 64) sözel şiddet, gördüğünü belirtmiştir. Sağlık çalışanların %40 'ı (n= 144) ekibi ya da yöneticisi tarafından azarlanırken %23'ü (n=82) hakaret görmektedir.

Sonuç: Çalışma ekibi ya da yöneticisi tarafından azarlanana sağlık çalışanlarının çaresizlik baş etme becerisini daha sık kullandıkları tespit edilirken; çalışma ekibi ya da yöneticisi tarafından hakarete maruz kalanların çalışanlarının problem odaklı baş etme becerisini daha az kullandıkları bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Şiddet, Acil Sağlık Personeli, Baş Etme

*Bu çalışma, Bu araştırma, Kocaeli Üniversitesi'nde Prof. Dr. A. Tamer AKER 'in danışmanlığında tamamlanan yüksek lisans tez çalışmasının verilerini içermektedir.

P19

112 KOMUTA KONTROL ÇALIŞANLARINDA STRES, BAŞ ETME VE FARKINDALIK ÜZERİNE BİR ÖN ÇALIŞMA ÖRNEĞİ

Aslı YEŞİL¹

¹Dr. Psikolog. Bursa Sağlık Müdürlüğü, Bursa

Giriş ve Amaç: Acil Sağlık hizmetlerinden görev yapan sağlık personeli, işi gereği bir çok stres verici durum ve travmatik olaylarla karşılaşmaktadırlar. Bu çalışmanın amacı 112 Komuta Kontrol Ekibinin iş yerinden kaynaklı stres hakkında farkındalık kazanmaları ve bu stresle baş etme becerilerinin geliştirilmesidir.

Yöntem: Bu Çalışma Bursa Sağlık Müdürlüğü Acil Sağlık Hizmetleri Komuta Kontrol Merkezinde görev yapan 42 sağlık çalışanı ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların yaşları 20 ile 43 arasında değişmektedir ve katılımcıların tamamı kadındır. 112 Komuta Kontrol Ekibi için grup katılımcı sayısı en fazla on kişiden oluşacak şekilde 3 oturum ve toplamda üç hafta süren bir eğitim programı tasarlanmıştır. İlk hafta (birinci oturumda) “stres” adı altında sunum hazırlanmış ve bu konu katılımcılarla soru cevap şeklinde bilgi paylaşımıyla devam etmiştir. Sunumun hemen öncesinde katılımcıların tamamı Beck Anksiyete Ölçeği uygulanmış ve katılımcıların iş yerinden kaynaklı stres oluşturan durumları not alıp bu durumları derecelendirmeleri istenmiştir. İkinci hafta “Stres ve Başetme Becerileri” sunumu hazırlanmış ve ilk haftada olduğu gibi karşılıklı soru cevap ve bilgi paylaşımı şeklinde devam etmiştir. Son oturumda “Farkındalık” uygulaması gerçekleştirilmiştir. Bu oturumda anlatılan bilgilerden yola çıkılarak, kişilerin kendi baş etme yöntemlerini keşfetmeleri istenmiş bunun için ölçme aracı olarak COPE kullanılmıştır.

Bulgular: Katılımcılara eğitim öncesi ve sonrası uygulanan Beck Anksiyete Ölçeği puan ortalamaları sırasıyla 13.00±8.63, 11.22±6.94 bulunmuştur. Ön test ve son test puan ortalamaları arasında farklılık bulunmuş; fakat bu farklılığın anlamlı olmadığı görülmüştür. Her grubun ön ve son test uygulamaları ayrı olarak değerlendirilmiştir.

Sonuç: Komuta Kontrol Ekibi iş yerinden kaynaklı birçok sorunla baş etmekte zorluk yaşamaktadır. Ekibin iş yerinden kaynaklı stres faktörlerini tespit ederek, bu faktörlere yönelik dayanıklılıklarını geliştirmek amaçlı geliştirilecek eğitim programları, çalışanların dayanıklılıklarını geliştirmede etkili olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Stres, Başetme, farkındalık, psikoeğitim.

AİLE HEKİMLERİNDE İKİNCİL TRAVMATİK STRES

Aslı YEŞİL¹

Sibel GÜRSOY²

Hüseyin EREN³

¹Dr. Psikolog. Bursa Sağlık Müdürlüğü, Bursa

²Psikolog. Bursa Sağlık Müdürlüğü, Bursa

³Sağlık Memuru. Bursa Sağlık Müdürlüğü, Bursa

Giriş ve Amaç: Bu çalışmada aile hekimlerinin ikincil travmatik stres, tükenmişlik, mesleki tatmin düzeylerinin tespit edilmesi amaçlanmaktadır.

Yöntem: Bursa Sağlık Müdürlüğü Ruh Sağlığı, Tütün ve Diğer Bağımlılık Yapıcı Maddelerle Mücadele Birimi tarafından Ekim 2015- Şubat 2016 tarihleri arasında Bursa ilinde birinci basamak sağlık hizmetlerinin uyuşturucuyla mücadele kapsamında güçlendirilmesi amacıyla aile hekimlerine hizmet içi eğitimler düzenlenmiştir. Bu eğitimler kapsamında toplam 624 aile hekimine eğitim verilmiştir. Eğitimin hemen öncesinde de aile hekimlerine “Sağlık Çalışanı Soru Formu, Çalışanlar için Yaşam Kalitesi Ölçeği” uygulanmıştır.

Bulgular: Araştırmaya katılan aile hekimlerinin %61’i (n= 381) erkek, %39’u (n= 244) kadındır. Katılımcıların %65.8’inin (n= 377) meslek dışı ilgi alanı varken, % 34.2’sinin (n= 196) meslek dışı ilgi alanı yoktur. Katılımcıların %26.2’si (n=163) düzenli sigara içerken, %73.8’i (n= 458) düzenli sigara içmediğini belirtmiştir. Katılımcıların % 4.8’inin (n=29) düzenli alkol kullanımı varken %95.2’sinin (n= 581) düzenli alkol kullanımı yoktur. Katılımcıların mesleki tatmin, tükenmişlik ve eş duyum yorgunluğu puan ortalamaları sırasıyla 31.55 ± 32.00 , 17.41 ± 17.00 , 12.99 ± 12.00 bulunmuştur.

Sonuç: Aile hekimleri, aile hekimliği sistemine geçtikten sonra birçok iş yükü ile karşı karşıya kaldıklarını düşünmektedirler. Artan iş yükü, yoğun poliklinik saatleri ve görev sırasında karşılaştıkları birçok güçlük zaman zaman baş etmek zorlandıklarını ifade etmektedirler. Bu çalışmada, aile hekimlerinin mesleki tatmini iyi, tükenmişlik belirtileri mesleki tatmin belirtilerine göre daha düşük ve eş duyum belirtileri düşük düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Aile hekimleri, ikincil travmatik stres, madde kullanımı

P21

THE PREVALENCE OF POST-TRAUMATIC GROWTH (PTG) AMONG SYRIAN REFUGEES RESIDING IN İSTANBUL

Sena Akbay¹

Zeynep İlkursun¹

Taylan Yurtbakan¹

İbrahim Şenay¹

Daniela Fuhr²

Michael McGrath²

Bayard Roberts²

Egbert Sondorp³

Zeynep Ceren Acartürk¹

Introduction and Objective: The crises in Syria forced over five million refugees to bordering countries. Turkey is hosting 3.6 million of these refugees and more than half a million of them reside in Istanbul. It is documented that refugees who experience different types of traumas and migration-related stressors may develop symptoms of mental health disorders such as posttraumatic stress disorder, depression and anxiety symptoms. However, there is new evidence shows that these populations may also present a change towards a positive direction, which is called post-traumatic growth (PTG). The current study investigates the prevalence of PTG and its predictors among Syrian refugees residing in Sultanbeyli.

Method: A cross-sectional survey was conducted between February and May of 2018 in Istanbul. The study sample consisted of 1671 Syrian refugees, ages 18 to 88 ($M_{age}=35.68$, $SD=13.03$) who were randomly selected among 23000 adult Syrians registered in the system of Mülteciler Derneği in Sultanbeyli, Istanbul. Demographic and socio-economic data were collected, along with mental health disorder symptoms for PTSD (PCL-5, cut-off = 33), anxiety and depression (Hopkins Symptoms

¹ Istanbul Sehir University, Psychology Department, Istanbul

² London School of Medicine and Hygiene, Department of Health Services Research and Policy, London

³ KIT Royal Tropical Institute, Department of Global Health, Amsterdam

Checklist, cut-off > 1.75). PTG was measured using the Post Traumatic Growth Inventory (PTGI, cut-off ≥ 3). We ran linear regressions with the presence of PTG dependent variable and the risk factors, using an enter method. One-way Anova and independent Samples t-test was conducted in order to check if there is significant difference between the items of sociodemographic variables in refugees' PTGI scores.

Results: In total, 15.2% of the participants had PTSD symptoms, 53.3% had depression symptoms, and 43.3% had anxiety symptoms. The prevalence of PTG was 44.9%. The mean PTGI score was 55.9 out of a total growth score which can range from 0 to 105. This corresponds to a mean score of 2.66 per item. Findings on the association between PTGI scores and sociodemographic characteristics (see Table 1) are shown in Table 2, none of these characteristics showed a significant association ($P < .05$) with PTGI in their regression analysis. With one-way Anova, it was found that there was a significant difference in age ($F(2,765)=13.886, p < .001$). Syrian immigrants who are below 35 have more PTGI scores ($M=58.40, SD=22.18$) than the ones who are between 35 and 44 ($M=57.95, SD=22.56$). The ones who are below 35 have more PTGI scores ($M=57.95, SD=22.56$) than the ones who are above 45 ($M=48.06, SD=23.32$). Immigrants who are between 35 and 44 have more PTGI scores ($M=57.25, SD=21.98$) than the ones who are above 45 ($M=48.33, SD=23.53$). The results showed that there is a significant difference between four groups of education ($F(3,764)=4.816, p < .05$). Syrian immigrants who were educated 0-6 years have lower PTGI scores ($M=53.22, SD=23.81$) than Syrian immigrants who were educated 13+ years ($M=63.46, SD=19.00$). There was no significant difference between other groups of education years. There was also a significant difference between employment status ($F(9,758)=3.640, p < .001$). Syrian immigrants who are in regular paid work ($M=58.91, SD=21.04$), who are in irregular paid work have more PTGI scores ($M=60.54, SD=22.96$) and who are housewives ($M=56.22, SD=23.08$) have more PTGI scores than Syrian immigrants who are retired ($M=43.47, SD=24.86$). There was no significant difference between the items other demographic variables.

The study also indicates that people who showed higher levels of PTSD symptoms also exhibit higher level of PTG (see Table 3).

Conclusion: The results of our study are in line with previous studies indicating that populations exposed to trauma and forced migration show high-levels of PTSD, depression and anxiety symptoms; and the positive correlation between PTSD symptoms and PTG. It is known from the previous studies that it is difficult to analyze PTG due to ongoing exposure to trauma and post-migration stressors. However, our results are consistent with emerging evidence that individuals who experience trauma may report a change towards a positive direction.

Keywords: posttraumatic growth, posttraumatic stress disorder, immigration, refugee

Acknowledgement

This study has been done within the framework of the STRENGTHS project, by the authors, on behalf of the STRENGTHS-Consortium. The STRENGTHS project is funded under Horizon 2020 – the Framework Programme for Research and Innovation (2014-2020). The content of this paper reflects only the authors' views and the European Community is not liable for any use that may be made of the information contained therein.

Table 1. Sample Characteristics

Variable		N	%
Gender	Men	812	48.59
	Women	859	51.41
Age	<35	867	51.89
	35-44	372	22.26
	<45	428	25.61
Marital status	Married	1389	83.12
	Single	160	9.58
	Widowed/divorced	118	7.06
Education	No formal education	137	8.20
	Primary school	760	45.48
	Pre-secondary	518	31.00
	Upper secondary	130	7.78
	Higher education	116	6.94
Employment	Regular paid work	374	22.38
	Irregular paid work	150	8.98
	Self-employed	51	3.05
	Unemployed/seeking work	131	7.84
	Housewife	792	47.40
	Maternity leave or student or volunteer	21	1.26
	Retired due to old age or disability	123	7.36
	Other	29	1.74
Household economic situation	Very good or good	75	4.49
	Average	861	51.53
	Bad	730	43.69
Arrival to Turkey (years since arrived to Turkey)	Mean (years)	3.5	

Table 2. Means (and Confidence Intervals) of Demographical Variables

	Means	%95 CI
Overall PTGI scores	55,9	54.3 to 57.6
Age		
<35	58,5	56.4 to 60.9
35-44	57,2	53.8 to 60.7
45>	48,3	44.8 to 51.8
Gender		
Male	55,5	53.4 to 57.7
Female	56,5	54.0 to 59.1
Marital Status		
Single	57,5	51.9 to 63.0
Engaged	59,3	50.2 to 68.4
Married	55,8	53.6 to 57.6
Divorced	54	38.3 to 69.6
Widow	54,3	45.7 to 63.0
Education		
0-6 years	53,2	50.8 to 55.6
7-9 years	57,8	55.0 to 60.6
10-12 years	56,8	52.0 to 61.6
13+	63,5	58.8 to 68.1
Employment		
Regular	58,9	56.1 to 61.7
Irregular	60,5	55.6 to 65.4
Self-employed	51,4	42.0 to 60.8

Unemploed	52,6	47.1 to 58.1
Student	67,5	48.4 to 86.6
Housewife	56,2	53.5 to 58.9
Maternit	46	34.6 to 57.4
Retired	43,5	37.4 to 49.6
Other	58,8	48.2 to 69.3
Household economic situation		
Very good or good	58,9	50.4 to 67.4
Average	56,4	54.1 to 58.8
Bad	55,3	52.9 to 57.6
First Arrival to Turkey		
0-36 months ago	54.5	51.7 to 57.3
More than 36 months ago	56.3	54.3 to 58.5

Table 3. Linear regressions with the presence of PTG dependent variable and the risk factors

Coefficients ^a						
Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	2.115	.294		7.190	.000
	female	.173	.247	.077	.702	.483
	age	.001	.001	.038	.986	.324
	single	-.086	.152	-.022	-.562	.574
	engaged	.059	.278	.009	.213	.831
	widow_er	-.091	.226	-.016	-.403	.687
	edu_years	.008	.007	.046	1.203	.229
	regular_paid	.317	.258	.131	1.226	.221
	unemployed	.094	.289	.024	.323	.747
	retired	-.331	.286	-.086	-1.155	.249
	volunteer	.713	.771	.035	.925	.355
	irregular_paid	.435	.273	.127	1.597	.111
	maternity	-.442	1.106	-.015	-.399	.690
	selfemployed	-.093	.312	-.017	-.297	.767
	other	.240	.374	.029	.643	.521
	student	.515	.826	.025	.623	.533
	eco_sit_bad	-.126	.088	-.058	-1.440	.150
	eco_sit_verygood	-1.167	1.086	-.040	-1.074	.283
	days_sincement	2.191E-05	.000	.010	.167	.867
	days_sinceturkey	5.693E-05	.000	.024	.399	.690
	hesper_ave	-.115	.203	-.024	-.565	.572
	PCL5_mean	.187	.072	.113	2.589	.010

a. Dependent Variable: PTG_mean

TRAVMA SONRASI STRES BOZUKLUĞU SEMPTOMLARI GÖSTEREN FİZİKSEL ENGELLİ SURIYELİ BİREYLERİN SAVAŞ VE GÖÇ KAYNAKLI KOMORBİD SEMPTOMLARININ GÖZLEMLENMESİ

Atakan Topçu

Seda Karakaş

Giriş ve Amaç: Çalışmanın amacı, İzmir’de yaşayan, geçici koruma altındaki, Travma Sonrası Stres Bozukluğu (TSSB) semptomları gösteren ve fiziksel engele sahip Suriyeli bireylerin savaş ve göç kaynaklı komorbid semptomlarını gözlemlemektir. Türkiye’de karşı karşıya kalınan dil bariyerinden, kültürel farklılıklardan, iç savaşın getirdiği grup içi (Türkmen, Arap ve Kürt) ve grup dışı (Türk vatandaşlarının Suriyelilere yönelik önyargıları) dışlanmadan ve engellilik kaynaklı sosyal izolasyon problemlerinin diğer semptomların görülme sıklığına etkisini araştırmak hedeflenip, konu ile ilgili çözüm yolları geliştirmek istenmiştir. Çalışma, 18 yaş ve üzeri Suriyeli engelli mültecileri kapsamaktadır.

Yöntem: Engelli bireyler, birebir görüşme sırasında, DSM 5 kriterlerine göre gözlemlenmiştir.

Bulgular: TSSB semptomları gösteren bireylerde bu semptomların beraberinde, en çok sosyal izolasyon, ikinci olarak depresif özellikler, üçüncü olarak anksiyete semptomları ve engelini kabul etmede problemler, dördüncü olarak uyku ve yeme problemleri, beşinci olarak engelinden bağımsız somatik yakınmalar ve sonuncu olarak özgül fobi (uçak fobisi) gözlemlenmiştir. Yapılan çalışmada, sosyal izolasyon problemleri yaşayan, TSSB semptomlarına sahip olan engelli Suriyeli bireylerin önemli bir kısmının, bu problemlerin beraberinde en az 3 semptoma daha sahip olduğu görülmüştür. TSSB semptomları gösteren engelli Suriyeli bireylerden, sosyal izolasyon problemi yaşamayanların diğer semptomlardan en az 3’üne daha sahip olma olasılığının, sosyal izolasyona sahip olanlara göre düşük olduğu gözlemlenmiştir.

Sonuç: Çalışmanın sonunda, TSSB semptomları bulunan, fiziksel engele sahip Suriyeli yetişkinlerin yaygın olarak sosyal izolasyon, depresif özellikler, anksiyete ve engelini kabul problemleri yaşadıkları görülmüştür. Suriyeli bireylerin göç nedeniyle Türkiye’de yaşadıkları sosyal problemler, diğer semptomların görülme olasılığını arttırmıştır.

Anahtar Kelimeler: TSSB, engellilik, mülteci, sosyal izolasyon

SURİYELİ SİĞINMACI ÇOCUKLARLA YÜRÜTÜLEN PSİKOSOSYAL DESTEK PROGRAMININ ETKİNLİĞİ

Rana Betül Uysal¹

Tuğba Nur Kumru¹

Hilal Mete¹

Tuğba Öztürk¹

Merve Sepetçi¹

Şükran Şahin¹

¹Yetim Vakfı, İstanbul

Giriş ve Amaç: Savaş ve ardından gelen zorunlu göç, toplumun tüm bireylerini etkilemektedir. Bununla birlikte yaş, cinsiyet, eğitim seviyesi, sosyoekonomik durum gibi faktörler travmadan farklı şekillerde etkilenmeye ve söz konusu olaylara farklı tepkiler vermeye neden olmaktadır. Suriye’de yaşanan iç savaş sebebiyle, milyonlarca insan göç etmek zorunda kalmıştır. İçişleri Bakanlığı tarafından Ağustos 2017 tarihinde yapılan çalışma verilerine göre, Türkiye’de yaklaşık 3,4 milyon Suriyeli bulunmaktadır ve bu rakamın %45’ini 0-18 yaş arası çocuklar oluşturmaktadır.⁴ Araştırmalar savaş, işkence, travmatik kayıp ve zorunlu göç yaşantılarının kişilerin fiziksel ve ruhsal sağlığını tehdit ettiğini ve bu kişilerde travma sonrası stres bozukluğu, depresif bozukluklar, anksiyete bozuklukları ve uyum bozukluğu gibi psikiyatrik rahatsızlıkların ortaya çıktığını göstermektedir.⁵ 2017 yılında AFAD tarafından Türkiye’de yaşayan Suriyeli sığınmacılarla yürütülen bir saha çalışmasında, sığınmacı kadınların %49,50’si psikososyal desteğe gereksinim duyduklarını belirtmişlerdir.⁶ Aynı çalışmada, en az 1 çocuğun

⁴ T. C. İçişleri Bakanlığı Göç idaresi Genel Müdürlüğü (2017), İdari Faaliyet Raporu. 24.10.2018 tarihinde <http://www.goc.gov.tr/files/files/Goc%20idaresi%202017.pdf> sitesinden erişilmiştir.

⁵ Steel, Z., Silove, D., Chey, T., Bauman, A. & Phan, T. (2004). Mental disorders, disability and health service use amongst Vietnamese refugees and the host Australian population. *Acta Psychiatr Scand*, 111, 300-309.

⁶ T. C. Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (2017), *Türkiye’deki Suriyelilerin Demografik Görünümü, Yaşam Koşulları ve Gelecek Beklentilerine Yönelik Saha Araştırması*, 24.10.2018 tarihinde [https://www.afad.gov.tr/upload/Node/25337/xfiles/17a-Turkiye deki Suriyelilerin Demografik Gorunumu Yasam Kosullari ve Gelecek Beklentilerine Yonelik Saha Arastirmasi 2017.pdf](https://www.afad.gov.tr/upload/Node/25337/xfiles/17a-Turkiye%20deki%20Suriyelilerin%20Demografik%20Gorunumu%20Yasam%20Kosullari%20ve%20Gelecek%20Beklentilerine%20Yonelik%20Saha%20Arastirmasi%202017.pdf) sitesinden erişilmiştir.

psikososyal desteğe ihtiyaç duyduğu Suriyeli hanelerin oranı %64,10'dur. Bu sebeple göçmen ve sığınmacı gruplarla yapılan her türlü psikososyal destek çalışmasında, göç edenlerin çoğunluğunu oluşturan çocuklar ve kadınlar büyük önem taşımaktadır.⁷

Suriyeli çocuklar ve annelerine yönelik psikososyal destek sağlayan Zeytin Dalı Projesi, savaş nedeniyle İstanbul'a göç etmek zorunda kalmış göçmenlerin yaşadıkları travmatik olayların tesirini hafifletmek, bu kişilerin topluma entegrasyonunu sağlamak ve toplumsal barışa katkıda bulunmak amacıyla Yetim Vakfı, AID Alliance of International Doctors ve Muntada AID iş birliği ile yürütülmektedir. Proje kapsamında çocuklara bireysel terapi ve grup terapisi, sanat & beceri ve oyun atölyeleri, Türkçe dersleri ve akademik destek hizmeti sunulmaktadır. Ayrıca proje kapsamında kadınlara yönelik bireysel terapi ve grup terapisi, grup psikoeğitimi, sanat & beceri atölyeleri, Türkçe dersleri ve hukuksal destek hizmeti sunulmaktadır. Yürütülen psikososyal destek programının öncelikli amacı, kaybedilen temel güven duygusunun yeniden kazanılması, travma sonrası stres tepkilerinden kaynaklanabilecek bozucu etkilerin önüne geçilmesi, kişilerin travmatik yaşantıdan önceki işlevsellik düzeylerine yeniden ulaşmalarının sağlanmasıdır. Multidisipliner bir anlayışla yürütülen proje doğrultusunda, çocukların yaşadığı travmatik anların etkilerini hafifletmek amacıyla terapilerde Theraplay ve EMDR yöntemlerinden faydalanılmıştır. Bu çalışmada çocuklara yönelik kullanılan psikoterapi yöntemlerinin etkinliği tartışılacaktır.

Travma, kişinin doğrudan yaşadığı/tanıdığı ya da yakınlarının başına geldiğini haber aldığı; aniden beklenmedik bir şekilde gelişen, kişide dehşet, kaygı ve panik yaratan, kişinin günlük rutin işleyişini ve anlamlandırma süreçlerini bozan yaşantılar olarak tanımlanır.⁸ Göç yaşantısı öncesi, göç süreci ve göç sonrasında sığınmacı çocuklar travmatik deneyimlere maruz kalmaktadır. Henüz gelişim döneminde bulduklarından göç süreci, çocuk sağlığını sosyal haklardan ruh sağlığına kadar farklı boyutlarda etkileyebilmektedir. Travmatik yaşantılar devam ettikçe bağlanma, duygulanım düzenleme, disosiyasyon, davranışsal kontrol, biliş, benlik algısı ve biyolojik olmak üzere gelişimin birçok alanında zedelenmeler olur.⁹ Proje doğrultusunda çalışmaya dahil edilen çocuklarda sıklıkla irkilme davranışları, seslere ve gürültülere karşı aşırı duyarlılık, güvende hissedememe, çabuk disregüle olma, içe kapanma, kendini ifade edememe, ani duygu dalgalanmaları, kaygı, anksiyete, agresyon, alt ıslatma, aşırı hareketlilik, huzursuzluk, uyku problemleri ve regresyon semptomlarının olduğu görülmüştür.

⁷ Demirbaş, H. ve Bekaroğlu, E. (2013). Evden Uzakta Olmak: Sığınmacıların/Mültecilerin Psikolojik Sorunları ve Alınacak Önlemler. *Kriz Dergisi*, 21(1-2-3), 11-24.

⁸ APA (2013) Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, 5th edition (DSM 5). Washington, DC, American Psychiatric Association.

⁹ Booth, P. B. & Jernberg, A. M. (2017). *Theraplay 2. Kitap Theraplay'in Spesifik Uygulamalarıyla Ebeveynlere ve Çocuklara Daha İyi İlişkiler Kurmakta Yardım Etmek*. İstanbul: Gün Yayıncılık.

Yöntem: Sosyoekonomik seviyesi düşük olan savaş mağduru 60 çocukla yapılan bu çalışmada travmatik anılar çalışılmadan önce bu anıları çalışmayı kolaylaştırmak ve çocukların kaynak geliştirmelerini sağlamak, işlevsel olmayan bağlanma modellerini iyileştirmek amacıyla Theraplay oyun terapisi grup protokolünden faydalanılmıştır. Bağlanma temelli bir oyun terapisi olan Theraplay, sağlıklı ebeveyn-çocuk etkileşimi temel alınarak şekillenmiştir.

Theraplay ile ilgili yapılan çalışmalar travmatik deneyimleri olan çocukların Theraplay'den önemli ölçüde fayda sağladıklarını göstermektedir. Travma deneyimi olan çocuklarla yapılan Theraplay seansları sonrasında çocukların benlik saygılarında, özgüven ve özdenetim alanlarında yükselme olduğu saptanmıştır.¹⁰ Theraplay sırasında kurulan etkileşim çocuğu besler, uyarır ve bu özenli ilişki çocuğun güvenli, dayanıklı, memnun ve mutlu bir yetişkin olmasını mümkün kılar. Bu ilişki güvenli bağlanmayı destekler ve çocukların yeni kaynaklar geliştirmesini sağlar.¹¹ Böylece çocukların psikolojik dayanıklılığı artırılarak travmatik anıların işlenmesinin kolaylaştırılması ve terapi sürecinin kısaltılması hedeflenmiştir.

Theraplay programından sonra travmatik anıların işlenmesi için travma odaklı bir terapi yöntemi olan Eye Movement Desensitization and Reprocessing (EMDR) önce grup formunda, sonra bireysel formda uygulanmıştır. EMDR yaklaşımına göre travma ile ilgili anı bellekte uygun olmayan bir biçimde depolanır. Uygun olmayan biçimde depolanan bu anılar, işlevsel olmayan tepkilerin verilmesi ve kendilik algısının zayıflamasının en temel nedenidir. Bellekte depolanan anılar, görüntü, düşünce, duyumlar gibi bilgilerden oluşurlar. Bilgi, “donmuş” bellek sisteminde değişmemiş/işlenmemiş şekilde, nörobiyolojik seviyede başka bilgilerle uyum sağlayacak şekilde kaydedilmiş olabilir. Çocukluk yıllarında yaşanan travmatik deneyimler özellikle bu şekilde depolanır ve şimdiki zamanı önemli şekilde etkiler. Travmatik anılardan gelen bilgi işlendiğinde travmanın bozucu etkileri ortadan kalkar ve çocuk eski işlevsellik düzeyine döner.¹²

Bulgular: Çalışma, Zeytin Dalı Projesi kapsamında çocuklara yönelik yürütülen terapi müdahalesinin etkinliğini araştırmak amacıyla tasarlanmıştır. Sanat & beceri atölyeleri ile başlanan çalışmanın 4. haftasından itibaren Theraplay grup protokolü uygulanmaya başlanmıştır. Theraplay'in 10. haftasından itibaren çocuklarla EMDR terapisi önce grup formunda, sonra bireysel formda uygulanmıştır. Çocuklar uygulama merkezine geldiklerinde çalışmaların başında, İngilizceden uyarlanan Travma Tarama Ölçeği

¹⁰ Dent T. & Fouts G (2002). Play contexts and assessing senses of self in children with down syndrome. *International Journal of Disability, Community and Rehabilitation*, 1(1):3.

¹¹ Booth, P. B. & Jernberg, A. M. (2014). *Theraplay 1. Kitap Bağlanma Temelli Oyun Aracılığıyla Ebeveynlere ve Çocuklara Daha İyi İlişkiler Kurmakta Yardım Etmek*. İstanbul: Gün Yayıncılık.

¹² Doğan, O., & Kuğu, N. (2010). EMDR (Göz Hareketleri İle Duyarsızlaştırma ve Yeniden İşleme): Psikoterapide Farklı Bir Seçenek. *Düşünen Adam: Journal of Psychiatry & Neurological Sciences*, 23(3).

(TTÖ) kullanılmıştır.¹³ Theraplay ile başlayan ve EMDR terapisi ile travmatik anıların çalışıldığı sürecin sonunda ise TTÖ son test olarak uygulanmıştır. TTÖ'den alınan puanların düşük olması, travma belirtilerinin düşük olduğunu gösterir. Terapistler tarafından uygulanan bu ölçekten elde edilen verilerde ön test puanlarının ortalaması 6,9 iken son test puanlarının ortalaması 2 olarak tespit edilmiştir. TTÖ'den alınan puanlarda anlamlı düşüş saptanmıştır (Tablo 1). EMDR seanslarından sonra öznel rahatsızlık durumunu belirten Subjective Unit of Disturbance (SUD) değerlerine bakıldığında, çalışmaların başlangıcında ortalama SUD değeri 5,53 iken, çalışmanın sonunda 1,67 olmuştur. Elde edilen bu objektif veriler, subjektif değerlendirmeleri destekler niteliktedir.

Tablo 1. *Travma Tarama Ölçeği'nden Alınan Ön Test-Son Test Puan Ortalamaları*

Ölçüm	N	X	SS	t	P
İlk puan	38	5.07	2.58	9.507	.003
Son puan	36	1.5	1.65		

p<0.05

Görülmektedir ki çocukların TTÖ'den aldıkları son puan ortalamaları, ilk puan ortalamalarından anlamlı derecede olumlu yönde düşüktür (p<.003). Bu durum EMDR ve Theraplay terapi yöntemlerinin olumlu etkisini desteklemektedir.

Sonuç: Savaş ve ardından gelen zorunlu göç yaşantısı nedeniyle milyonlarca insan göç etmek zorunda kalmıştır. Göç edenlerin %45'ini 0-18 yaş arası çocuklar oluşturmaktadır. İstanbul'a göç etmek zorunda kalan göçmenlerin yaşadıkları travmatik olayların etkisini hafifletmek amacıyla Zeytin Dalı Psikososyal Destek Projesi kapsamında, çocuklara yönelik bireysel terapi ve grup terapisi, sanat & beceri ve oyun atölyeleri, ev ödevlerine yardım ve akademik destek hizmeti sunulmaktadır. Bu çalışmada psikososyal destek projesinde çocuklara yönelik kullanılan Theraplay ve EMDR terapi yöntemlerinin etkinliğini değerlendirmek amaçlanmıştır. Yaşadıkları travmatik olaylar nedeniyle çocuklarla güvenli bağlanma ilişkisini desteklemek ve çocukların yeni kaynaklar geliştirmesini sağlamak için öncelikle 10 seanslık Theraplay terapi yöntemi haftalık olarak grup formatında uygulanmıştır. Ardından travma sonrası stres tepkilerinden kaynaklanan bozucu etkilerin önüne geçilmesi ve kişilerin travmatik yaşantıdan önceki işlevsellik düzeylerine yeniden ulaşmalarının sağlanması için EMDR yöntemi önce grup sonra bireysel

¹³ Kenardy, J. A., Spence, S. H. & De Young, A. C. (2006). Screening for Posttraumatic Stress Disorder in Children After Accidental Injury. *Pediatrics*, 118, 1002-1009.

formda uygulanmıştır. TTÖ'den elde edilen puanlar, yürütülen bu ikili terapi yönteminin etkinliğini desteklemektedir. Objektif değerlendirmeler ve EMDR SUD değerlerinden elde edilen veriler, terapistler tarafından yapılan subjektif değerlendirmeleri destekler niteliktedir.

Anahtar Kelimeler: Suriyeli sığınmacı çocuklar, psikososyal destek, Theraplay, EMDR.

GÖÇMENLERE KARŞI TUTUMUN İNCELENMESİ

Burcu Türk¹

Irmak Gültekin¹

Elçin Elçi Hasdemir¹

Ece Hoşceylan¹

¹Haliç Üniversitesi, İstanbul

Giriş ve Amaç: Bu çalışmanın amacı, Türkiye’deki göçmenlere karşı hissedilen nefret, korku ve aşağılamayı içeren tutumların incelenmesidir.

Yöntem: Çalışmaya 83 kadın (%68.6) ve 38 erkek (%31.4) olmak üzere toplam 121 kişi katılmıştır. Katılımcıların yaş ortalaması 24.29 (s=6.28)’dur. Çalışmaya katılanların sosyodemografik özelliklerini (cinsiyet, yaş, sosyoekonomik durum, yaşanan yer vb.) öğrenmek amacıyla araştırmacılar tarafından hazırlanan sosyodemografik bilgi formu kullanılmıştır. Bireylerin göçmenlere yönelik tutumunu değerlendirmek amacıyla Bozdağ ve Kocaturk (2017) tarafından geliştirilen Zenofobi Ölçeği kullanılmıştır. Ölçekten ve alt boyutlardan alınan toplam puanın artması, zenofobi düzeyinin arttığına işaret etmektedir.

Bulgular: Katılımcıların Zenofobi Ölçeği’nden aldıkları toplam puanların ortalaması 48.41 (s=16.66)’dir. “Nefret” alt boyutu için ortalama puanın 16.36 (s= 7.16); “korku” alt boyutu için 22.49 (s=6.67) ve “aşağılama” alt boyutu için 9.83 (s= 4.37) olduğu görülmektedir. Kadın ve erkek katılımcıların puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını incelemek amacıyla verilere bağımsız örneklem t testi uygulanmıştır. Bunun sonucuna göre, ne toplam ne de alt boyut puanlarında bir farklılaşma olmadığı belirlenmiştir (p>0.05).

Sonuç: Türkiye savaş, anlaşmalar, ekonomik olaylar gibi pek çok sebeple göç alan bir ülkedir. Son yıllarda da yoğun bir mülteci akınına uğramıştır ve hâlihazırda çok sayıda göçmene ev sahipliği yapmaktadır. Göçmenlere karşı yerel halkın tutumunun incelenmesi, başta ruh sağlığı çalışanları, sosyologlar ve eğitimciler için iç dinamikleri anlamakta önem arz etmektedir. Mevcut çalışma, zenofobinin hatırı sayılır bir düzeyde var olduğuna işaret ederken, kadın ve erkeklerin göçmenlere karşı tutumunun farklılaşmadığını bulmuştur.

Anahtar Kelimeler: göçmen, zenofobi, göçmenlere karşı tutum

P27

KIZILAY BAĞCILAR TOPLUM MERKEZİ SURİYELİ GÖÇMEN AİLELERLE ANNE – ÇOCUK GRUBU ÇALIŞMASI

Begüm Akçınar ¹

Gamze Kalkanlı ²

Seniha Naşit ³

Sindy Şulam Iraz ⁴

*Yudum Akyıl ⁵

¹Nadis Eğitim ve Danışmanlık

²Çare-Der- Çocuk ve Aile Rehberliği Derneği

³İPE- İlişki Psikoterapileri Enstitüsü

⁴İstanbul Psikodrama Enstitüsü

*Proje Yöneticisi- ⁵İstanbul Bilgi Üniversitesi

Giriş ve Amaç: Suriyeli göçmen ailelerin yaşadıkları zorlukların onların bireysel ve ilişkisel dünyalarındaki etkisini azaltmak, bir destek sistemi oluşturmak, anne ve çocukların kendilerini güvenli bir ortamda ifade edebilmelerini sağlamak ve anne-çocuk arasındaki ilişkinin güçlenmesine yardımcı olmak amaçlanmıştır.

Yöntem: Suriye'den göç etmiş, 6-9 yaş aralığında 8 çocuk ve anneleri ile ilk 2 hafta ayrı ayrı, 3. Haftadan itibaren hem ayrı ayrı hem de anne-çocuk bir arada 8 haftalık grup çalışması yürütülmüştür. Çalışmaya Kızılay Bağcılar Toplum Merkezinden iki tercüman ve iki psikolog da destek vermiştir. Grup çalışmalarında oyun, psikodrama, sanat terapisi yöntemleri kullanılmıştır.

1. **Hafta:** Tanışma, grup kurallarının belirlenmesi ve ilişki kurma. Psikodramanın ısınma etkinlikleri.
2. **Hafta:** Bedenin kullanıldığı ısınma oyunları ve geçmişten geleceğe yolculuk oyunu.
3. **Hafta:** Duygu çalışması: duyguları tanıma ve taklit etme
4. **Hafta:** Ebeveyn-çocuk ilişkisi psikoeğitimi. Çocuklarla duygu pastası. Birlikte hareket etme.

5. **Hafta:** Rahatlama, güvenli alan yaratma ve ortak bir gelecek hayali oluşturma.
6. **Hafta:** Bağlılık odaklı oyunlar, ortak resim yapma.
7. **Hafta:** İletişim kurma ve takım olma aktiviteleri
8. **Hafta:** Kapanış partisi, vedalaşma.

Bulgular:

- Anneler ilerleyen haftalarda duygu ve düşüncelerini resim yoluyla daha rahat ifade edebilmeye başlamışlardır.
- Anneler çalışmayla birlikte travma öncesi yaşam pratiklerini hatırlamaya başlamışlardır.
- Aile resmi çizerken başlarda kendi kök aileleri ve kendi çocukluklarını betimledikleri, ancak çalışmalar sonrasında bugünkü çekirdek ailelerine yönlendikleri gözlemlenmiştir.
- Çocukların özgün hareket edebilme ve özgüvenlerinde artış olduğu, kural ve sınırlara daha çok uyabildikleri gözlemlenmiştir.
- Anne-çocuk ortak aktivitelerinde çocukların kendilerini daha rahat ifade edebildikleri, iletişim biçimlerinde olumlu ve ortak bir dil geliştiği ve ilişkilerinde daha rahat ve eğlenceli bir ortam sağlanabildiği gözlemlenmiştir.
- Annelerin grup çalışmalarına dair söyledikleri bazı sözler:
«Bu saatler kendi kendimize kalabildiğimiz tek zaman.»
«Yaptığımız çalışmalarla çocukluğumuza döndük.»
«Eğlenmeyi hatırladık.»

Sonuç:

- Oyun ve sanat aktivitelerinin, özellikle rol yapma taklit etme becerilerinin anneler için yeni olduğu ve bu anlamda ilerlemenin sağlanabilmesi için sürenin 12 haftaya çıkarılması gerekliliği görülmüştür.
- Katılımı ve devamlılığı sağlamak için annelerin çalışmaya katılmayan çocuklarını bırakabilecekleri bir mekan yaratılması gerekli olmuştur.
- Ailelerin geniş aileyle bir arada yaşadıkları göz önünde bulundurulduğunda bazı haftalarda eşlerin, ebeveynlerin de çalışmaya katılması faydalı olabilir.

Anahtar Kelimeler: Anne-çocuk, göçmen, iletişim, güvenli ortam.

MÜLTECİLER DERNEĞİ'NE BAŞVURAN SURİYELİ SİĞINMACILARDA GÖRÜLEN RUHSAL SEMPTOMLAR VE SIKLIKLARI

Hikmet Zehra Evliya¹

Önay Çolakoğlu¹

¹Mülteciler ve Sığınmacılar Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği, İstanbul

Giriş ve Amaç: 2011 yılında başlamış olan Suriye savaşıyla birlikte Türkiye savaştan kaçan insanların sığınağı haline gelmiştir. Türkiye’de kayıtlı olan geçici koruma statüsü kapsamında 3.587.930 Suriyeli kişi vardır. Bu sığınmacıların 560.980’i İstanbul’da yaşamaktadır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü Raporu, 2018). Yapılan araştırmalarda sığınmacıların sosyo-ekonomik düzeyi düşük bölgeleri tercih ettiği saptanmıştır. Bu doğrultuda İstanbul’un gelişmişlik düzeyi en düşük ilçesi olan Sultanbeyli nüfusunun %9’unu Suriyeliler oluşturmaktadır (Erdoğan, 2017). Bununla birlikte sosyo-ekonomik ve kültürel düzeyin düşük olmasının psikopatoloji oluşumunda risk faktörü olduğu bilinmektedir (Karayığit, 2017). Bu araştırmanın amacı Sultanbeyli’de yer alan Mülteciler ve Sığınmacılar Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği’ne başvuran yetişkin Suriyeli kişilerde görülen ruhsal semptomlar ve sıklıkları saptamaktır.

Yöntem: Eylül 2018- Aralık 2018 tarihleri arasında Mülteciler Derneği’ne çeşitli sebeplerle (maddi yardım, psikososyal destek, sağlık hizmetleri, fizyoterapi desteği gibi) başvuran 100 kişiden, birinci basamak sağlık hizmetlerinde kullanılan “Genel Sağlık Anketi’nin” Arapça versiyonun doldurmaları istenmiş olup, elde edilen veriler analiz edilmiştir.

Bulgular: Araştırma analiz aşamasında olduğu için bulgular sunulamamaktadır.

Sonuç: Araştırma analiz aşamasında olduğu için sonuçlar sunulamamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Mülteci, Ruhsal Semptom, Genel Sağlık Anketi

SAVAŞ NEDENİYLE TÜRKİYE'YE GÖÇ EDEREK İNSANİ YARDIM KURULUŞUNDA ÇALIŞAN SURIYELİLERDE TRAVMA SONRASI STRES BOZUKLUĞU VE İLİŞKİLİ ETMENLER

Handan Özen¹

Cem Cerit²

¹Hayata Destek Derneği, İstanbul

²Kocaeli Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Kocaeli

Giriş ve Amaç: Çözülmemiş ve tekrarlayan çatışmaların neden olduğu şiddet nedeniyle dünya genelinde göç eden mülteci sayısının büyük oranda artış göstermesinden savaşlar sorumludur (Toole ve Walman 1993; IOM 2018). Suriye’de 2011 Mart ayında başlayan savaş tarihin en büyük mülteci krizlerinden biri olarak 5,6 milyon insanın ülkesini terk etmesine neden olmuştur (Tunç 2015; UNHCR 2017). Bu çalışmayla ülkesinde yaşanan savaş nedeniyle can güvenliği tehlikede olduğu için kaçarak Türkiye’ye göç eden, insani yardım kuruluşunda kendileri gibi göç ederek gelen Suriyelilere yardım sağlamak amacıyla çalışan Suriyelilerin yaşadığı travmatik olayların incelenmesi ve bununla ilişkili olabilecek travma sonrası stres bozukluğu (TSSB) ve depresyon düzeylerini araştırmak amaçlanmıştır.

Yöntem: Araştırmanın örneklemini savaş sonrası Türkiye’ye gelerek insani yardım kuruluşlarında çalışan 18 yaş üstü Suriyeliler oluşturmaktadır. Araştırmaya 49 gönüllü katılmış olup, veri toplama araçları olarak, Sosyodemografik Bilgi Formu, Harvard Travma Envanteri (HTE) ve Beck Depresyon Envanteri (BDE II) Arapça olarak kullanılmıştır. Veriler SPSS 21,0 programıyla istatistiksel olarak değerlendirilerek analiz edilmiştir.

Bulgular: Çalışmamızda katılımcıların %8.6’sı TSSB tanı kriterini karşılarken, %69.3’ü ise hafif,orta ve ağır düzeyde depresif belirti göstermektedir. Travmatik olay ve İşkence olayı sayısı arttıkça TSSB skorlarının arttığı, çocuk sayısının TSSB puanıyla ters yönde ilişkisi olduğu bulunmuştur. Bekar olanlarda depresyon belirtilerinin daha fazla görüldüğü, çocuk sayısının artmasıyla depresyon belirtilerinin azaldığı bulunmuştur.

Sonuç: İnsani yardım kuruluşlarında çalışan mültecilerin travmatik olaylara maruz kalmaları nedeniyle sosyal destek ağlarının güçlendirilmesinin ruh sağlığını koruyucu etkisi olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Savaş, göç, zorunlu göç, mülteci, travma sonrası stres bozukluğu, depresyon

OKUL PSİKOLOJİK DANIŞMANLARININ TRAVMAYA MÜDAHALE YETERLİKLERİ İLE EMPATİ-SEMPATİ VE ÖZYETERLİK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Fuat Tanhan¹

¹Doç. Dr. Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Van.

Giriş ve Amaç: Doğal felaketler, trafik kazaları, istenmeyen cinsel deneyimler, fiziksel saldırılar, yaşamı tehdit eden hastalıklar, sevilen birinin ölümü, yangın, patlama, savaş ya da tutsaklık gibi olaylar travmatik bir olay olarak hayatımızda yer alırlar. Bu açıdan bakıldığında travmatik bir olayla karşı karşıya kalma olasılığı oldukça yüksek görünmektedir. Her travmatik olay, az ya da çok belli bir düzeyde strese neden olur. Travmatik tepkiler, kişinin gerçek bir ölüm ya da ölüm tehdidi, ağır bir yaralanma, kendisinin ya da başkalarının fiziksel bütünlüğüne karşı bir tehdit olayını yaşamış, böyle bir olaya tanık olmuş ya da böyle bir olayla karşı karşıya gelmiş olması ve kişinin verdiği tepkilerin yoğun korku, çaresizlik ya da dehşeti içermesi şeklinde betimlenmektedir.

Van depremi örneği açık bir biçimde gösterdi ki, deprem sonrasında travmatize olan öğrencilere her türlü psikolojik desteği birinci elden sunmakla karşı karşı karşıya kalan grup okul psikolojik danışmanları (rehber öğretmenler) olmuştur. Okul psikolojik danışmanları, travma ve travmaya bağlı sters tepkilerine müdahale etme konusunda özel bir eğitim almamaktadırlar. Bu duruma karşın, okul temelli müdahale çalışmalarında, okul psikolojik danışmanları öncelikli olarak akla gelmektedirler. Doğrudan öğrencilerle karşı karşıya gelmeleri, oldukça geniş bir alanda faaliyet göstermeleri, sayısal olarak görece büyük bir grubu oluşturmaları açısından travma sonrası müdahale çalışmalarında hem öğrencilerle çalışmada hem de diğer travmatize olanlarla çalışmada okul psikolojik danışmanları, oldukça işlevsel bir ruh sağlığı çalışanı grubunu oluşturmaktadırlar. Buna karşın, bu gurubun genel danışmanlık becerileri açısından da değerlendirilmesi gerekmektedir. Empatik ve sempatik tutum, psikolojik danışma sürecinde terapötik bir etkiye yol açması açısından önemli bir psikolojik danışma yeterliğidir. Bu açıdan okul psikolojik danışmanlarının travmaya müdahale yeterlikleri ile empati ve sempati düzeyleri arasındaki ilişki incelenmeye değer görülmüştür.

Yöntem: Okul psikolojik danışmanlarının travmaya müdahale etme yeterliklerinin öğretmenlerin empati ve sempati düzeyleri ile olan ilişkisinin bazı demografik değişkenler açısından incelenmesini amaçlayan bu çalışma betimsel tarama modelinde nicel bir araştırmadır. Araştırmanın hedef evrenini Van İlinde görev yapmakta olan tüm okul psikolojik danışmanları oluşturmaktadır. Bu evrenden

ulaşılabilen ve çalışmaya katılımda gönüllülük gösteren toplam 265 (127 kadın, 138 erkek) okul psikolojik danışmanı araştırmaya dahil edildiğinden uygun örnekleme tekniği kullanılmıştır. Araştırmada Okul Psikolojik Danışmanları Travmaya Müdahale Becerileri leği, z Yeterlik leği ile Empati ve Sempati leği kullanılmıştır. Ayrıca katılımcıların demografik özelliklerini belirlemek amacıyla da Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırma kapsamında elde edilen verilerin analizinde SPSS paket programı kullanılmıştır. Verilerin analizinde İki Aşamalı Kümeleme Analizi (TwoSteps Cluster Analysis), korelasyon ve Kay Kare (Chi Square) istatistik teknikleri kullanılmıştır.

Bulgular: Araştırma kapsamında uygulanan ölçeklerden elde edilen toplam puanlar, ayrıntılı bir incelemeye imkan vermesi açısından iki aşamalı kümeleme analizine abi tutulmuştur. Bunun sonucuna elde edilen bulgular tablolarda gösterilmiştir.

Tablo 1: z yeterlik Puan Ortalamalarına İlişkin İki Aşamaları Küme Analizi.

	KÜME	n	X	Ss
ÖZYETERLİK	Düşük	84	47.47	3.98
	Orta	122	56.39	2.18
	Yüksek	59	64.35	2.90
	Toplam	265	55.33	6.88

Tablo 1’de görüldüğü üzere okul psikolojik danışmanlarının öz yeterlik leğinden aldıkları puanlar öğretmenlerin büyük bir kısmının kendini orta düzeyde yeterli gördüğü, buna karşın 59 öğretmenin de $X=55.33$ puan ortalamasıyla öz yeterliklerinin yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 2: Travmaya Müdahale Yeterlik Algı (TMYA)Puan Ortalamalarına İlişkin İki Aşamaları Küme Analizi.

	KÜME	n	X	Ss
TMYA	Düşük	88	5,52	2,53
	Orta	123	13,21	2,20
	Yüksek	54	21,57	3,86
	Toplam	265	12,36	6,37

Tablo 2’de görüldüğü ezere öğretmenlerin travmaya yönelik psikolojik danışma yeterliklerinin öz yeterlik puanlarının dağılımına benzerlik göstemektedir. Okul psikolojik danışmanları kendilerini

travmaya yönelik danışmanlık becerileri açısından görece yeterli görmekdikleri Tablo 2’de görülmektedir.

Tablo 3: Sempati Puan Ortalamalarına İlişkin İki Aşamaları Küme Analizi.

KÜME	n	X	Ss
Düşük	61	11.34	2.08
Orta	158	15,68	1.04
Yüksek	46	19.06	0.85
Toplam	265	15,27	2.81

Tablo 3’te görüldüğü zere öğretmenlerin büyük bir kısmı orta düzeyde sempatiye sahiptirler. Sempatik olmanın danışmanlık becerileri açısından görece olumsuz ekilere neden olabileceği alan yazında gösterilmiştir. Bu açıdan, öğretmenlerin sempatik tutumlarının travmaya yönelik psikolojik danışma yeterlikleri üzerinde bozucu bir etkiye sahip olduğu söylenebilir.

Tablo 4: Empati Puan Ortalamalarına İlişkin İki Aşamaları Küme Analizi.

KÜME	n	X	Ss
Düşük	41	20,39	1.85
Orta	109	24.74	1.09
Yüksek	115	29.11	2,17
Toplam	265	25.96	3.56

Okul psikolojik danışmanlarının empatik tutumları puanlarının yüksek olduğu Tablo 4’de görülmektedir. Bu açıdan bakıldığında öğretmenlerin empatik tutumlarının onların travmaya yönelik psikolojik danışma yeterlikleri üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğu söylenebilir.

Sonuç: Bu araştırmada, okul psikolojik danışmanlarını, travmaya yönelik psikolojik danışma yeterlikleri ile öz yeterlik ile empati-sempati düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırma nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modeli ile gerçekleştirilmiştir. İki aşamalı kümeleme analizi ve kay kare analiz tekniklerinin kullanıldığı bu çalışmada veriler, Van İlinde 2017-2018 eğitim öğretim döneminde görev yapmakta olan 265 rehber öğretmenden toplanmıştır. Araştırma sonucunda okul

psikolojik danışmanlarının kendilerini travmaya yönelik psikolojik danışma yeterlikleri açısından oldukça yetersiz gördükleri görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Travma, Stres, Kümele Analizi, Analizi, Empati, Sempat